به نام خدا

دانشگاه صنعتی امیر کبیر (پلی تکنیک تهران)

تمرین درس شبکههای عصبی-سری دوم

فردين آيار

شماره دانشجویی: ۹۹۱۳۱۰۴۰

استاد: دكتر صفابخش

دانشکده کامپیوتر– زمستان ۹۹

۱) شبکه عصبی پرسپترونی چند لایه، همانطور که در شکل ۱ نشان داده شده است، از یک لایه ورودی، یک لایه خروجی و یک یا چند لایه مخفی تشکیل شده است. هر لایه شامل تعدادی واحد پرسپترون(نرون) با تابع فعالسازی مشخصی است.خروجی هر نرون به تمام نرونهای لایه بعدی متصل است و از این رو به اَن شبکه کاملا متصل گفته می شود. به طور کلی آموزش این شبکه ها بر اساس انتشار خطای لایه خروجی(که مقدار آن به سادگی محاسبه می شود) به لایههای پیشین است. به طور دقیق، الگوریتم آموزش شبکههای پرسپترونی چند لایه به این صورت است:(از اثبات روابط صرفنظر می شود)

١) تعيين مقادير اوليه وزنها بين همه نرونها.

۲) مراحل بعدی تا موقعی که شرط توقف برقرار نیست تکرار شود.

۳) برای تمام ورودیها S_p وخروجی متناظر با آن T_p مراحل بعدی تکرار شود.

۴) خروجی همه نرونهای لایه مخفی و خروجی محاسبه شود. $y_{pj}^{(l)}$ خروجی نرون $y_{pj}^{(l)}$ از لایه $w_{ij}^{(l)}$ وزن بین نرون $w_{ij}^{(l)}$ از لایه $y_{ij}^{(l)}$ از لایه $y_{ij}^{(l)}$ وزن بین نرون $y_{ij}^{(l)}$ است.

$$y_{pj}^{(l)} = f_j(\sum_i w_{ij}^{(l)} y_{pi}^{(l-1)})$$
  $y_{pi}^{(l-1)} = S_{pi} \text{ for } l = 1$

۵) مقدار دلتا برای نرونهای لایه خروجی محاسبه شود. I_{nj} خروجی خالص jامین نرون خروجی و f تابع فعالسازی است.

$$\delta_{pj} = (t_{pj} - y_{pj})f'_{j}(I_{pj})$$

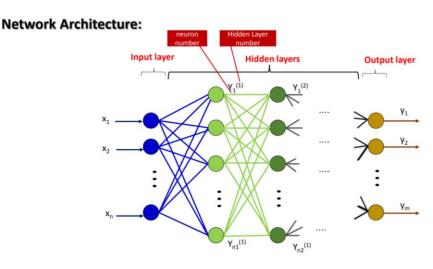
۶) دلتا برای نرونهای لایه مخفی محاسبه شود.

$$\delta_{pj}^{(l)} = \left(\sum_{k} \delta_{pk}^{(l+1)} w_{jk}^{(l+1)}\right) f'_{j} \left(I_{pj}^{(l)}\right)$$

۷) همه وزنها طبق فرمول زیر بروز شود. γ ضریب یادگیری است.

$$w_{ij}^{new(l)} = w_{ij}^{old(l)} + \gamma \delta_{pj}^{(l)} y_{pi}^{(l-1)} \label{eq:wij}$$

۸) بررسی شرط توقف

شکل ا

۲) دادهها یک بار شافل و در فایل S_data.csv ذخیره شدهاند. تقسیم بندی دادهها به مجموعههای آموزش، آزمون و اعتبار سنجی در کد مربوط به هر روش انجام شده است.

۳) برای حل مسئله به روش رگرسیون، یکی از توابع میانگین مربعات خطا یا میانگین قدرمطلقهای خطا برای تابع هزینه مناسب است. لایه آخر شبکه یک نرون خواهد داشت و می توان از تابع فعالیت خطی برای آن استفاده کرد. همچنین برای افزایش سرعت همگرایی می توان دامنه برچسبهای خروجی را کاهش داد. در انتها برای بدست آوردن معیارهای دقت و ماتریس درهمریختگی، مقدار خروجی به نزدیک ترین عدد صحیح گرد می شود. در طرف مقابل، حل مسئله به روش دسته بندی، مستلزم استفاده از تابع فعالیت softmax برای نرونهای لایه آخر خواهد بود(تعداد نرونهای خروجی برابر با تعداد کلاسها است). همچنین اگر بخواهیم از روش one-hot برای خروجی شبکه استفاده کنیم، باید برچسبهای خروجی را به دامنه صفر تا ((تعداد کلاسها)) انتقال دهیم. در نهایت تابع، هزینه CategoricalCrossentropy برای آموزش شبکه دسته بند مناسب است.

هدف این مسئله پیش بینی سال انتشار موسیقی است. معمولا در این گونه مسائل، اگر پیش بینی دقیق ممکن نباشد، پیش بینی تقریبی نیز تا حد زیادی قابل قبول است؛ بنابراین حل مسئله به روش رگرسیون بهتر به نظر می رسد. به عنوان مثال اگر سال انتشار یک موسیقی ۲۰۰۹ باشد، پیش بینی ۲۰۱۰ برای آن نیز نسبتا قابل قبول است. رگرسیون به دلیل استفاده از خطای MAE)MSE) در اینگونه موارد نزدیک بودن پیش بینی را تشخیص داده و حتی اگر نتواند آن را بهبود ببخشد، سعی در نگه داشتن آن خواهد کرد. در طرف مقابل تابع هزینه دسته بند، پیش بینی ۲۰۱۰ یا ۱۹۹۰ را برای موسیقی که سال ۲۰۰۹ منتشر شده به یک اندازه نامناسب می بیند و هیچ امتیازی برای پیش بینی ۲۰۱۰ که به وضوح بهتر است، قائل نخواهد شد. به بیان بهتر، رگرسیون با توجه به ذات پیوسته بودن سال ها، مناسبتر است.

۴) در هر دو روش رگرسیون و دستهبندی، دادهها به سه مجموعه آموزش، آزمون و اعتبارسنجی با نسبتهای داده شده در سوال تقسیم می شوند. سپس هر سه مجموعه به وسیله واریانس و میانگین مجموعه آموزش، نرمال سازی می شوند. همچنین برای یافتن پارامترهای مناسب، از صدهزار داده اول مجموعه آموزش استفاده می شود.

رگرسیون:

در جدول ۱ نتایج آزمایشات مختلف ارائه شده است. مجموع اعتبارسنجی در اینجا، ۲۰ درصد از صدهزار داده اول آموزش است. لایه خروجی شامل یک نرون با تابع فعالیت خطی و سایر لایهها دارای تابع فعالیت relu هستند. همچنین از الگوریتم آدام برای بهینهسازی استفاده می شود.

جدول ا

	تعداد لایههای مخفی	تعداد نرونهای لایه مخفی	ضریب یادگیری	تابع هزينه	تعداد ایپاک ^۱	mse_train	mse_vall
١	١	١	۰.۰۱ ثابت	MSE	Υ	151.0172	128.9282
۲	١	١	۰.۰۱۵ ثابت	MSE	۶	548.0469	101.6791
٣	١	١	۰.۰۰۵ ثابت	MSE	14	107.9528	103.3172
۴	١	1.	۰.۰۱ ثابت	MSE	1.	228.1830	119.3147
۵	١	1.	۰.۰۰۱ ثابت	MSE	۳۵	96.1067	95.8543
۶	١	1.	۰.۰۰۵ ثابت	MSE	17	152.7461	123.8556
Υ	١	1	۰.۰۰۵ ثابت	MSE	۱۵	302.7394	128.9227
٨	١	1	۰.۰۰۱ ثابت	MSE	77	108.2803	110.7498
٩	١	1	۰.۰۰۵ ثابت	MSE	47	95.2181	102.3608
١٠	٢	11.	۰.۰۰۵ ثابت	MSE	٣١	100.3321	129.4816
11	۲	11.	۰.۰۰۱ ثابت	MSE	٩۵	91.6437	102.7306
17	٢	11.	۰.۰۴ متغیر	MSE	١٨	88.7340	95.3480
١٣	٢	٣٠٠-١٠	۰.۰۴ متغیر	MSE	۲۵	81.8402	96.0496
14	۲	14	۰.۰۴ متغير	MSE	۱۵	85.3589	85.0344
۱۵	۲	14	۰.۰۱ متغير	MSE	74	86.6096	93.2714
۱۶	۲	11	۰.۰۴ متغير	MSE	14	80.6562	81.7906

أ شرط توقف الكوريتم، عدم بهبود loss_val با مقدار patience است.

_

۱۷	٢	···-/···	۰.۰۴ متغير	MSE	79	64.3452	88.5496
١٨	۲	11	۰.۰۴ متغير	MSE	75	64.8476	92.2482
١٩	۴	111.	۰.۰۴ متغير	MSE	77	85.1391	85.5339
۲٠	۴	111.	۰.۱ متغير	MSE	75	81.6349	83.3764
۲١	۴	1111	۰.۰۴ متغير	MSE	18	78.9422	81.1356
77	۴	111	۰.۰۴ متغیر	MSE	77"	74.2097	80.3010
77	۴	1111	۰.۰۴ متغير	MSE	٣	68.5180	92.0512
74	۴	111.	۰.۰۴ متغير	MSE	75	80.1742	97.1564
۲۵	۴	1111.	۰.۰۴ متغير	MSE	19	81.1008	83.4398
75	۴	1191	۰.۰۴ متغير	MSE	71	80.9029	81.8367

در جدول فوق منظور از ((۰۰۴ منیر)) برای ضریب یادگیری، تعیین ضریب یادگیری در هر ایپاک از تابع زیر است. این رابطه با آزمون و خطا به گونهای تعیین شده که در ایپاکهای اول گامها بزرگ و سپس گامها به سرعت کوچک شوند.

```
def adapt_learning_rate(epoch):
if epoch>5:
    return 0.04 / (epoch+1)**2
else:
    return 0.04 / (epoch+1)
```

به طور کلی نکات زیر از جدول فوق قابل برداشت است:

۱) افزایش تعداد نرونها و لایههای شبکه عصبی، موجب کاهش خطا در مجموعه آموزش خواهد شد. این امر در ابتدا خطای مجموعه اعتبارسنجی را کاهش و سپس به علت بیش برازش افزایش خواهد داد. (به عنوان مثال ردیفهای ۱۶ جدول فوق)

۲) در صورت استفاده از ضریب یادگیری ثابت، مقدار بهینه آن به شدت به ساختار شبکه وابسته خواهد بود و پیدا کردن آن مستلزم آزمون و خطای فراوان است.
اما به عنوان یک قانون کلی، از نتایج جدول فوق این گونه استنباط می شود که ضریب یادگیری کوچکتر اگرچه سرعت یادگیری را کاهش می دهد اما در نهایت احتمالا به جوابهای بهتری خواهد رسید. (به عنوان مثال ردیفهای ۴، ۵ و ۶ جدول فوق)

۳) بهترین نتیجه در الگوریتم بهینهسازی زمانی حاصل می شود که گامهای اولیه بسیار بزرگ باشد و گامهای پس از آن به تدریج کوچک گردد تا نقطه بهینه با دقت بیشتری پیدا شود و در عین حال سرعت الگوریتم کاهش نیابد.در نتیجه استفاده از ضریب یادگیری متغیر، همان طور که توضیح داده شد، باعث بهبود دقت و سرعت الگوریتم بهینهسازی می شود. (به عنوان مثال ردیف ۱۱ و ۱۲ جدول فوق) مزیت بسیار مهم دیگر استفاده از ضریب یادگیری متغیر این است که نسبت به ساختار شبکه وابستگی کمتری دارد و بنابراین نیاز به تغییر آن در ساختارهای مختلف، کمتر است. (در جدول فوق تقریبا در تمام موارد متغیر، از مقدار اولیه غریب یادگیری، سرعت و دقت الگوریتم تغییر چندانی نکرده است)

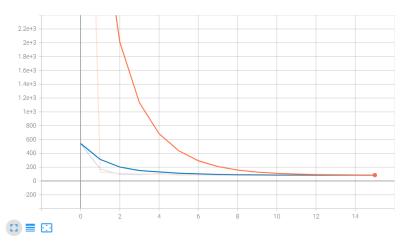
۴) افزایش تعداد نرونها در لایه آخر نسبت به سایر لایهها ارجح است. این مورد نشان میدهد که احتمالا ضرایب بالاتر از ویژگیها در تعیین خروجی نقش بیشتری دارند. (به عنوان مثال ردیفهای ۲۱، ۲۵ و ۲۶)همچنین در صورت افزایش نرونهای لایههای ماقبل آخر، مدل به بیشبرازش متمایل میشود. (به عنوان مثال ردیفهای ۲۱ تا ۲۳)

سه مدل برتر در جدول فوق به صورت پررنگ مشخص شدهاند. برای انتخاب مدل برتر، هم تعداد نرونها و هم دقت مدل را در نظر می گیریم. با توجه به این معیارها به نظر می رسد مدل ۲۶ بهترین عملکرد را دارد. این مدل را روی کل دادهها آموزش می دهیم و علاوه بر معیارهای قبلی، MSE دادههای آزمون را نیز محاسبه می کنیم. نتایج در جدول ۲ ارائه شده است.

	تعداد لايههاي مخفي	تعداد نرونهای لایه مخفی	ضریب یادگیری	تابع هزينه	تعداد ایپاک ^۲	mse_train	mse_vall	mse_test
75	۴	1191	۰.۰۱ متغیر	MSE	18	82.6877	83.1609	83.81086

[ً] شرط توقف الگوريتم، عدم بهبود loss_val با مقدار a patience است.

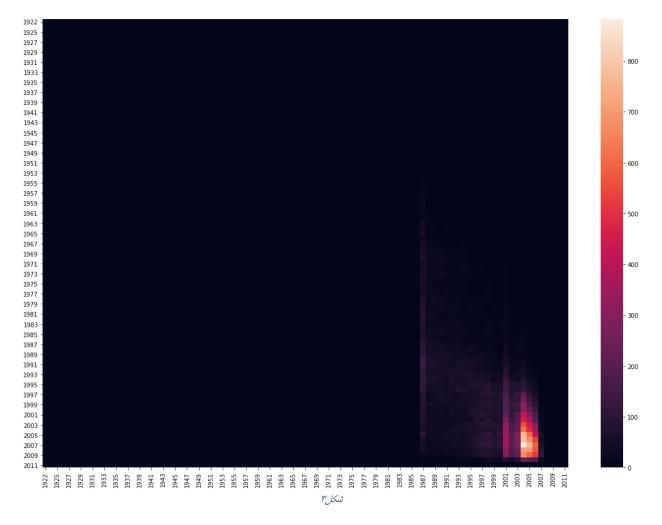
همانطور که مشاهده می شود، نتیجه روی دادههای آزمون مشابه نتایج آموزش و اعتبارسنجی بوده و بنابراین، مدل تعمیمپذیری مناسبی دارد. اگرچه دقت بدست آمده حتی در بهترین مدل، نسبتا پایین است. خطای ۸۰ MSE به معنای این است که میانگین خطای پیش بینی هر داده احتمالا از ۶ سال بیشتر است که به هیچوجه قابل قبول نیست. در ادامه، نمودار تابع هزینه MSE بر حسب تکرار را رسم می کنیم. با توجه به شکل ۲، هزینه مجموعه اعتبارسنجی پیش از توقف به یک مقدار حدی رسیدهاست اما به علت نوسانات زیاد، توقف آن به تاخیر افتاده است.

شکل ۲

در مرحله آخر، مجموعه آزمون به نزدیکترین عدد صحیح گرد شده و دقت و ماتریس درهمریختگی بدست آمدهاست. تحلیل نتایج این معیارها در بخش آخر ارائه خواهد شد.

Accuracy for test: 0.0636460657805375

دستەبندى:

برچسب دادهها را ب محدوده ۰ تا ۸۹ انتقال می دهیم. (روش one-hot) در این قسمت تابع هزینه CategoricalCrossentropy می باشد و در لایه خروجی از تابع فعالیت softmax استفاده می کنیم. سایز جزئیات مانند روش رگرسیون است.

جدول ۲

	تعداد لایههای مخفی	تعداد نرونهای لایه مخفی	ضریب یادگیری	تابع هزينه	تعداد ایپاک ^۳	acc_train	acc_vall	Loss_val
١	١	١	۰.۰۱ ثابت	CCE	٨	0.0751	0.0781	3.2875
۲	١	١	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	١٣	0.0794	0.0806	3.2568
٣	١	١	۰.۰۰۵ ثابت	CCE	77	0.0803	0.0798	3.2567
۴	١	1.	۰.۰۱ ثابت	CCE	11	0.0797	0.0808	3.2118
۵	١	1.	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	١٣	0.0862	0.0868	3.1534
۶	١	1.	۰.۰۰۵ ثابت	CCE	71	0.0891	0.0876	3.1483
٧	١	1	۰.۰۱ ثابت	CCE	Υ	0.0802	0.0790	3.2405
٨	١	1	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	٨	0.0977	0.0896	3.1456
٩	1	1	۰.۰۰۵ ثابت	CCE	11	0.1112	0.0915	3.1437
١.	١	٣٠٠٠	۰.۰۰۸ ثابت	CCE	17	0.3489	0.0942	3.9778
11	٢	11.	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	77	0.0904	0.0891	3.1398

[ً] شرط توقف الگوريتم، عدم بهبود loss_val با مقدار ۵ patience است.

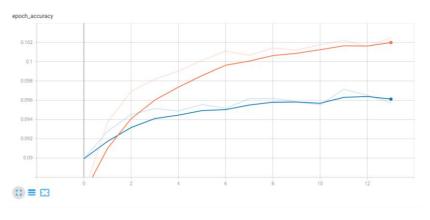
١٢	۲	11.	۰.۰۰۵ ثابت	CCE	47	0.0902	0.0895	3.1364
١٣	۲	11	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	17	0.0951	0.0890	3.1372
14	٢	14	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	١٣	0.0942	0.0866	3.1424
۱۵	٢	14	۰.۰۰۵ ثابت	CCE	19	0.0973	0.0892	3.1377
18	٢	٣٠٠-١٠	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	11	0.1029	0.0905	3.1280
۱۷	۴	1111.	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	74	0.0918	0.0887	3.1381
١٨	۴	1	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	١٨	0.0977	0.0924	3.1056
١٩	۴	1111	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	1.	0.0984	0.0927	3.1036
۲٠	۶	۱۰۰ *۶	۰.۰۰۱ ثابت	CCE	11	0.0969	0.0938	3.1041

به طور کلی نکات گفته شده در مورد رگرسیون در اینجا نیز صادق است، یعنی با کاهش ضریب یادگیری و یا افزایش تعداد ولایههای نرونها، مقدار مشاهده بیشتر کاهش می یابد.(ستون Val_loss جدول فوق) اگرچه کاهش تابع loss لزوماً باعث افزایش دقت نمی شود و در نتیجه همانطور که در جدول مشاهده می شود، شبکههای عمیق تر، بر تری خاصی نسبت به شبکههای تک لایه ندارند. همچنین به نظر می رسد در مدل دسته بند، مقدار ضریب یادگیری به ساختار شبکه وابستگی کمتری دارد و با تغییر ساختار شبکه، مقدار بهینه آن تغییر زیادی نکرده است، بنابراین در این مدل از ضریب یادگیری متغیر استفاده نمی کنیم. نکته مهم تر اینکه در این مدل، تعداد نرونهای لایه اول بیشترین تاثیر را در بهبود دقت دارند. به عنوان مثال ردیف شماره ۱۰ نشان می دهد که با ۳۰۰۰ نرون در یک لایه مخفی، می توان به دقت ۳۴ درصد و بیشتر در آموزش رسید، در حالی که تابع loss همچنان مقدار نسبتاً بزرگی دارد. اگرچه فارغ از دقت دادههای آموزش، دقت دادههای اعتبار سنجی، به علت بیش برازش، هیچگاه از حدود ۱۰ درصد بالاتر نمی رود. این موضوع نشان می دهد که احتمالا الگوی دقیقی بین متغیرها و تابع خروجی وجود ندارد و مدل برای یادگیری، هیچگاه از حدود ۱۰ درصد بالاتر نمی رود. این موضوع نشان می دهد که احتمالا الگوی دقیقی بین متغیرها و تابع خروجی وجود ندارد و مدل برای یادگیری، هیچراهی به جز حفظ کردن ندارد!

در نهایت مدل ردیف ۹ را به عنوان مدل برتر انتخاب می کنیم. زیرا اگرچه دقت اعتبارسنجی آن از مدل شماره ۱۰ کمتر است، اما با توجه به کمتر بودن تعداد نرونها، احتمالا بیش برازش در آن کمتر است. همچنین شبکههای عمیقتر، برتری چشم گیری (در دقت) نسبت به نرونهای تک لایه ندارند، بنابراین از انتخاب آنها صرف نظر می کنیم. لازم به ذکر است ضریب یادگیری برای بهبود مدل، تغییر داده شده است.

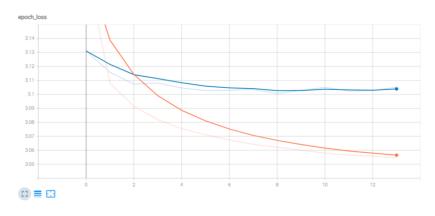
	تعداد لایههای مخفی	تعداد نرونهای لایه مخفی	ضریب یادگیری	تابع هزينه	تعداد ایپاک ً	acc_train	acc_vall	acc_test
٩	1	1	۰.۰۰۸ ثابت	CCE	14	0.1049	0.0957	0.0947

در شکلهای ۴ و ۵ نمودارهای دقت و تابع هزینه برحسب تکرار برای این مدل ارائه شده است. با توجه به شکل ۵، هزینه مجموعه اعتبارسنجی قبل از توقف، به یک مقدار حدی رسیده است و بنابراین نقطه توقف الگوریتم نسبتا مناسب است. (اگرچه توقف الگوریتم میتوانست بسیار زودتر صورت بگیرد)

شکل۴

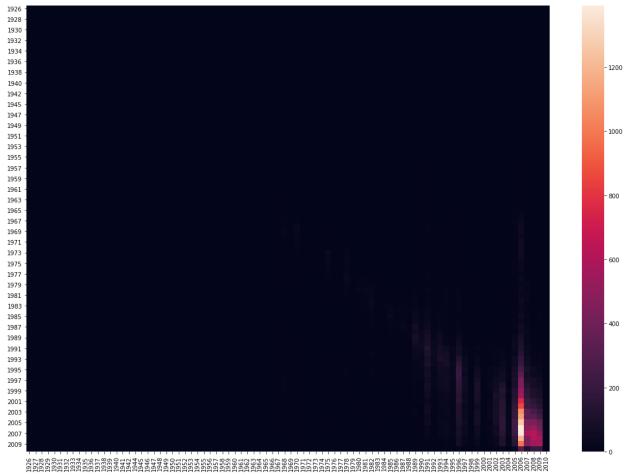
¹ شرط توقف الكوريتم، عدم بهبود loss_val با مقدار patience است.

شکل ۵

در ادامه معیار دقت و ماتریس درهمریختگی را برای این مدل ارائه می کنیم. تحلیل این نتایج در قسمت بعدی ارائه می شود.

Accuracy for test: 0.09473173571359271

شكل ع

مقایسه و نتیجهگیری:

نتایج مربوط به هر دو روش دستهبندی و رگرسیون بسیار ضعیف و غیرقابل قبول است. به هرحال روش دستهبندی دقت بیشتری دارد و از این نظر برتر است. همانطور که در سوال ۳ توضیح داده شد، در این گونه مسائل احتمالا پیش بینی تقریبی سال انتشار نیز ممکن است قابل قبول باشد.(کمینه بودن میانگین خطا) به عنوان مثال اگر سال انتشار موسیقی به جای ۲۰۱۰، اشتباها ۲۰۰۹ پیش بینی شود بهتر از پیش بینی ۱۹۹۰ برای آن است. تشخیص این مورد از روی مقدار دقت به تنهایی ممکن نیست و باید ماتریس درهم ریختگی مقدار بیشتری داشته باشند داشته باشند از این نظر بهتر است. در سوال ۲ پیش بینی می شد که مدل رگرسیون به دلیل استفاده از خطای MSE احتمالا از نظر میانگین خطا بهتر باشد، اما با توجه به ماتریس های درهم ریختگی، مدل دست بندی از این نظر هم بهتر است. (اصطلا قطری تر است)

در انتها بهتر است علت خالی بودن اکثر درایههای ماتریسدرهمریختگی را نیز بدانیم. با توجه به هیستوگرام برچسبهای خروجی(شکل ۷)، علت این است که اکثر برچسبها متعلق به ۲۰ سال آخر بودهاند و مدلها به سمت این ۲۰ سال متمایل شدهاند. در انتها مجددا یادآوری می شود که با توجه به نتایج، به نظر می رسد ویژگیهای موجود برای پیش بینی سال انتشار موسیقی مناسب نیست. حتی بدون توجه به نتایج، انتظار می رود پیش بینی سال دقیق انتشار یک موسیقی، با توجه به شبیه بودن موسیقی هایی که در سالهای متوالی منتشر می شود، تقریبا غیرممکن باشد.

